

Evacuarea autorităților sovietice din Basarabia și organizarea acțiunilor de diversiune în teritoriul părăsit (iunie-iulie 1941).¹

SUMMARY

On June 22, 1941, Romania has entered the German-Soviet war in order to liberate bessarabian and bukowinian people from soviet occupation.

The Soviet administration from Chisinau decided to evict the territory under pressure of the Romania – German force approach. First of all, it was ordered the exhaust of the goods, and those which couldn't be evicted should be destroyed according to a well done plan, which provided precise instructions of action. The folk were let on their homes, because the order on their evacuation was received too later, when there was no reason.

The Soviet law has taken all the measures in order to stop Romania – German force approach. It was disposed the general mobilization to the “battle against the enemy” and “the preparation of clandestine groups and those of partisans, to act behind the enemy in case that the Red Army would withdraw”. Though, the seditious soviet actions from Bessarabia and Bukovina, did not reached its objectives, because they were successfully defended by the Romanian security organs.

La 22 iunie 1941, România s-a implicat în Războiul germano-sovietic, cu scopul dezrobirii basarabenilor și bucovinenilor de sub ocupația sovietică.

Luptele pentru Basarabia și nordul Bucovinei, s-au încheiat la 26 iulie 1941, cu restabilirea suveranității românești în aceste teritorii.

Până atunci, autoritățile sovietice au luat toate măsurile pentru împiedicarea înaintării armatelor româno-germane. A fost dispusă mobilizarea generală la „lupta contra inamicului” și „pregătirea grupurilor clandestine și de partizani, pentru acțiuni în spatele inamicului, în eventualitatea retragerii Armatei Roșii”.² Au fost recrutate echipe speciale de diversiune, care trebuiau să execute: deraierea trenurilor inamice, distrugerea depozitelor de muniții și alimente care nu puteau fi evacuate în adâncul teritoriului, a telecomunicațiilor, etc.³ Așadar, urma să fie aplicată tactica „pământului ars” – evacuarea tuturor resurselor materiale și financiare, restul – întreprinderi industriale și comerciale, depozite, etc. – să fie distruse.⁴

La 24 iunie 1941, potrivit hotărârii Consiliului Comisarilor Poporului (C.C.P.) al U.R.S.S., a fost creat *Consiliul pentru evacuare*, în frunte cu N. M. Șvernîk, care urma să activeze conform deciziei luate în data 27 iunie 1941, *Despre ordinea de evacuare și amplasare a contingentelor umane și bunurilor prețioase*.⁵

S-au dat dispoziții și referitor la materialele pentru evacuarea cărora nu existau posibilități. În acest sens, la 29 iunie 1941, I. Stalin și V. Molotov, au semnat o directivă, prin care cereau organelor de partid și de stat următoarele: „[...] 4. În cazul retragerii forțate a unităților Armatei Roșii, a trimite (în regiunile din interiorul U.R.S.S. – n.a.) tot materialul rulant, a face să nu rămână nici o locomotivă, nici un vagon; a nu lăsa dușmanului nici un kilogram de pâine, nici un litru de carburanți [...]. Toate bunurile de preț, inclusiv metalele neferoase, grâul și combustibilul, ce nu pot fi evacuate, urmează a fi nimicite necondiționat”.⁶

În baza directivelor venite de la Moscova, șefii autorităților din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (R.S.S.M.), au elaborat un document „strict secret”, în care era

¹ Comunicare prezentată în cadrul Conferinței *Sistemul comunist, între realități și discurs istoriografic. I.N.S.T. la 15 ani de activitate*, organizată de I.N.S.T., 12-13 iunie 2008.

² *Битва за Буковину*. (Bătălia pentru Bucovina). Изд. „Карпаты”, Ужгород, 1964, p. 33.

³ I. Scurtu, C. Hlihor, *Complot împotriva României. 1939-1947. Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța în vâltoarea celui de-al doilea război mondial*. Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994, p. 91.

⁴ Ibidem, pp. 82-83.

⁵ *Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза. 1941-1945*. (R.S.S. Ucrainenă în Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei. 1941-1945). В 3-х томах. Изд. Политической литературы Украины. Киев, 1975, том I, p. 264.

⁶ A. Petrencu, *Basarabia în al doilea război mondial. 1940-1944*. Ed. „Lyceum”, Chișinău, 1997, p. 80.

descrișă în detaliu acțiunea de distrugere a bunurilor materiale care nu vor putea fi evacuate. Secretarii organizațiilor de partid din județe, orașe și raioane, precum și președinții comitetelor executive din R.S.S.M., au primit următorul ordin: toate rezervele de grâu și alimente, de fân și alte furaje, care din anumite cauze nu pot fi transportate în interiorul U.R.S.S., să fie nimicite. Culturile cerealiere și cele de plante oleaginoase, rezervele de alimente care se găsesc în depozite de lemn, „să fie stropite cu benzină sau gaz lampant și să li se dea foc”. Aceleași bunuri, din depozitele ignifuge, să fie nimicite prin dinamitare.⁷

Activiștii de partid, urmau să mai execute următoarele dispoziții:

- tot utilajul tehnic (selectoare de cereale, cântare, etc.), să fie concentrat în partide mici, comode pentru distrugerea lor deplină;

- bunurile materiale, care nu pot fi distruse prin incendiere (motoare, propulsoare, etc.), să fie scoase din uz, prin distrugere mecanică;

- pieile brute, blănurile care ard greu, să fie stropite cu acid sulfuric sau cu o altă substanță, care va duce la distrugerea acestor materii prime.⁸

Au fost desemnate persoanele responsabile de executarea tacticii „pământului ars”. Acestea dețineau funcțiile de directori sau directori adjuncți ai diverselor întreprinderi (centre de colectare a grăunțoaselor, centre de colectare a fânului, centre de colectare a pieilor, mori). Șefii depozitelor de carburanți, au primit următoarele dispoziții detaliate: „1. Toate dosarele depozitelor de carburanți vor fi arse pe foc. 2. Combustibilul și alte produse care nu vor putea fi evacuate, vor fi nimicite, iar utilajul depozitelor de petrol – distruse, fapt pentru care: a) vor fi răsucite cumpenele (stațiilor de alimentare cu petrol – *n.a.*); b) obturatoarele vor fi distruse cu ranga, conductele exterioare vor fi aruncate în aer, coturile burlanelor de fier subterane, vor fi astupate cu nisip și bătute cu cepuri de lemn cât mai adânc, pentru ca inamicul să nu le poată folosi pentru satisfacerea necesităților lui; c) produsele petroliere aflate în ambalaj, adică: diferite uleiuri, combustibilul, unsoarea consistentă, ambalajul deșert în stare bună, atât cel din metal, cât și cel din lemn, vor fi adunate lângă principalele rezervoare, vor fi așezate înăuntrul îndiguirii și, în caz de necesitate, vor fi deschise robinetele de scurgere ale rezervoarelor și li se va da foc.

În cazul în care este posibilă aruncarea în aer a rezervoarelor, este necesar ca în partea de sus a fundamentelor să fie așezat materialul explozibil din 2-3 părți; d) încăperilor cu pompe și celor de locuit, care sunt ușor inflamabile, li se va da foc, stropindu-le în prealabil cu benzină sau gaz lampant, iar cele ignifuge – vor fi aruncate în aer”.

Printre executorii acestei operațiuni, au fost desemnați: Zelinski, Frolov, Burlacenko, Psearovski, Juravliov, Șilov, etc.,⁹ oameni „destul de bine verificați, curajoși, fermi și capabili să respecte secretele de stat”.¹⁰

Printre bunurile care urmau să fie evacuate în prima urgență în interiorul U.R.S.S., erau: grâul și alte produse agricole, vitele mari comute și caii, metalele nefieroase, tractoarele, automobilele, motoarele, strungurile, aparatele electrice de sudat, generatoarele, cisternele și butoaiele, laboratoarele, aparatele medicale și medicamentele, produsele vinicole, etc. Toate acestea trebuiau să fie evacuate pe itinerarul: Nistru (Otaci, Soroca, Rezina, Criuleni, Tighina) – Balta, Pervomaisk, Kirovograd. Dacă nu se putea evacua, trebuia distrus în primul rând: inventarul remorcabil al tractoarelor, semănătoarele, cultivatoarele, mașinile de recoltat, treierătoarele, combinele fără de motor, etc.¹¹

În acest document se spunea că, „Odată cu retragerea Armatei Roșii, clădirile întreprinderilor, ale punctelor de legătură telefonică, morile, fabricile de vinuri, punctele de prelucrare a strugurilor, etc., care prezintă o valoare importantă economică și industrială, vor fi distruse”. Ordinul-directivă era semnat de secretarul Comitetului Central al Partidului Comunist

⁷. Ibidem.

⁸. Ibidem.

⁹. Ibidem, p. 81.

¹⁰. Ibidem, p. 82.

¹¹. Ibidem.

(bolșevic) (C.C. al P.C. (b)), M. Borodin și de președintele C.C.P. din R.S.S.M., T. A. Konstantinov.¹²

La 4 iulie 1941, C.C. al P.C. (b) și C.C.P. al R.S.S. Moldovenești au adoptat o hotărâre specială, cu privire la crearea „condițiilor de nesuferit pentru dușman în caz de retragere forțată a unităților Armatei Roșii”. Organele N.K.V.D.¹³ trebuiau să organizeze în raioanele controlate de inamic, „detașamente de partizani și grupuri diversioniste pentru lupta contra unităților armatei române”.¹⁴

Desigur că, aceste măsuri urmau să creeze un vădit discomfort trupelor inamice. Dar, decizia de a distruge absolut tot din calea înaintării inamicului (adică, de a otrăvi fântâni, a incendia gospodăria țărănești, lanuri de grâu, etc.), lovea în primul rând, în populația civilă și compromitea chiar activitățile de partizani. Odată ce partizanul distrugea avutul săteanului, pierdea orice sprijin din partea lui în acțiunile sale din teritoriul respectiv. Țăranul, în asemenea condiții, era impus să-și păzească avutul de la acțiunile de diversione și în loc să acorde concurs agenților sovietici, ei participau la prinderea și predarea lor autorităților de ocupație.¹⁵ Adică, aplicarea tacticii „pământului ars” și activitățile de partizani erau acțiuni incompatibile. Spre exemplu, renumita Zoia Kosmodemianskaia, despre care s-a scris atâta în literatura sovietică, a fost prinsă de țărani în timpul executării ordinului nr. 0428, fiind predată autorităților germane de ocupație și spânzurată (la insistențele sătenilor).¹⁶ Acest ordin a fost emis la 17 noiembrie 1941 de către Cartierul General sovietic și era semnat de I. Stalin, în care, printre altele, se spunea: „1. De a distruge și incendia până la temelie toate localitățile din spatele trupelor germane, pe o distanță de 40-60 km. în adâncime de la linia frontului și pe 20-30 km. în dreapta și în stânga de la drumuri. Pentru distrugerea localităților pe raza de acțiune indicată, să fie implicată imediat aviația, să se utilizeze pe scară largă focul aruncătoarelor de grenade și artilerie, echipele de spioni, skiori și grupele de partizani-diversioniști, dotați cu sticle cu lichid inflamabil, grenade și mijloace de dinamitare. 2. În fiecare regiment să fie create echipe de vânători pentru dinamitarea și incendierea localităților în care sunt amplasate armatele inamicului. 3. În cazul retragerii forțate a unităților noastre de pe un sector anume, să fie evacuată și populația sovietică și neapărat să fie distruse toate localitățile fără excepție, pentru ca inamicul să nu le poată folosi. 4. Consiliile militare ale fronturilor și armatele aparte, să verifice sistematic cum se realizează misiunile de distrugere a localităților pe raza sus menționată de la linia frontului”.¹⁷

După ce și-a realizat misiunea de bază – curățirea teritoriului R.S.S.M. de elementele „periculoase”, la 18 iunie 1941, Nikolai Sazikin, fostul șef al N.K.V.D. al R.S.S. Moldovenești, a fost readus la Moscova. Cu patru zile înainte de izbucnirea războiului, la conducerea organelor afacerilor interne din R.S.S.M. a fost numit Vasiliu Dmitrienko. El a luat parte la organizarea și executarea evacuării bunurilor, a funcționarilor sovietici și de partid, precum și a populației civile. Operațiunea în sine, a fost însoțită de un haos total, fapt pentru care, după retragerea administrației R.S.S.M. în interiorul U.R.S.S. și reducerile de cadre ce a urmat, Dmitrienko nu a mai prins nici un post în administrația evacuată a R.S.S.M.¹⁸

¹² Ibidem, p. 83.

¹³ N.K.V.D. – *Народный Комисариат Внутренних Дел* – Comisariatul Poporului al Afacerilor Interne.

¹⁴ A. Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*. Ed. „Universul”, Chișinău, 1995, pp. 370-371.

¹⁵ В. И. Боярский, *Партизаны и армия. История утерянных возможностей*. Под общей редакцией А. Е. Тараса. Изд. „Харвест”, Минск, изд. „АСТ”, Москва, p. 159.

¹⁶ Ibidem, p. 161. Potrivit altor date, Kosmodemianskaia ar fi incendiat gospodăriile țăranilor, pentru ca în urma diversionii, să-i compromită pe germani în fața sătenilor și să-i determine pe cei din urmă, să se înroleze în mișcarea de partizani (ibidem). De menționat este că, în primii doi ani de război, germanii nu au incendiat în teritoriile ocupate nici păduri și nici localități în care s-ar fi ascuns detașamentele de partizani (ibidem, p. 177).

¹⁷ Ibidem, p. 159.

¹⁸ Руслан Швеценко, Елена Замура, *МВД РМ: Новейшая история-1*. (М.А.И. al R.M.: Istoria contemporană-1), <http://baza.md/index.php?newsid=43>

În scurta sa aflare în acest post, a reușit să execute misiuni odioase ordonate de șefii săi de la Moscova: miliția, împreună cu N.K.G.B.-ul¹⁹ republican și unitățile garnizoanei militare Chișinău, au incendiat în timpul aplicării „tacticii pământului ars”, mai multe edificii cu valoare istorică din Chișinău (inclusiv fostul sediul al C.C. al P.C. (b) din Moldova), monumente de artă, obiective de utilitate publică – primăria, stația de aprovizionare cu apă, stația radio, etc. Arhiva, care se afla în clădirea primăriei, a ars aproape în totalitate.²⁰

Alături de Vasili Dmitrienko, și Iosif Mordoveț, șeful N.K.G.B., a îndeplinit „misiunea guvernamentală de evacuare a capitalei Moldovei și a fost printre ultimii care au părăsit Chișinăul”.²¹

Înaintarea rapidă a trupelor româno-germane, a împiedicat realizarea în întregime a dispozițiilor de mai sus. După cum își amintea Constantin Virgil Gheorghiu, „...bolșevicii au dat ordin populației să evacueze orașul Chișinău. După aceea au minat toate clădirile. Magazinele și casele fuseseră jefuite. Nu mai rămăsese în nici o casă, în nici un depozit, nicăieri în tot orașul, nici măcar un pumn de făină. În ziua retragerii lor din oraș, bolșevicii au aruncat casele în aer și au incendiat totul. Echipele de distrugere mergeau pe străzi, din casă în casă, aprindeau fitilul dinamitei, turnau gaz și dădeau foc. Tot atunci au început și crimele”.²²

Istoricul englez Geoffrey Hosking, scria în lucrarea sa, *Istoria Uniunii Sovietice 1917-1991* că, în teritoriile din apropierea liniilor frontului, funcționarii de partid și de stat, în panică, cuprinși de o stare de febrilitate, ardeau documentele și fugeau spre răsărit, lăsând populația în voia sortii. Colaboratorii N.K.V.D. îi executau în mare grabă pe deținuții politici care, din imposibilitate, nu au putut fi evacuați în interior.²³

Aceste probleme au fost examinate cu ușile închise în cadrul C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. și incluse (fără a fi date publicității) în hotărârea, *Cu privire la organizarea luptei în spatele trupelor germane*, din 18 iulie 1941, în care se spunea: „Între timp, încă nu sunt rare cazurile când conducătorii organizațiilor de partid și sovietice din raioanele amenințate de ocupația fasciștilor germani, în mod rușinos își părăsesc posturile, se retrag în adâncul îndepărtat al teritoriului, în locuri liniștite, transformându-se de fapt în dezertori și ticăloși. Cu toate acestea, conducătorii organizațiilor republicane și regionale de partid, în unele cazuri, nu întreprind măsuri de luptă decisivă cu aceste fapte rușinoase.

C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. cere de la toate organizațiile sovietice și de partid, și mai întâi de toate, de la conducătorii acestora, să pună capăt acestei situații insuportabile și avertizează că, partidul și guvernul nostru nu se vor opri la aplicarea celor mai drastice măsuri în privința lepădăturilor și diversioniștilor, și își exprimă convingerea că, organizațiile de partid vor lua toate măsurile pentru epurarea organizațiilor de partid de acești oportuniști și că își vor uni toate forțele pentru distrugerea inamicului pe front și în spatele frontului, pentru pregătirea victoriei noastre asupra hoardelor fasciste”.²⁴

Despre acele evenimente din R.S.S.M., deși prin prisma românofobiei, a scris și Piotr Șornikov.²⁵ El menționa că, în fața înaintării armatelor româno-germane, „A devenit evidentă necesitatea de a evacua populația din zona acțiunilor de luptă, iar o atare zonă devenise întreaga republică”. Însă, conducerea sovietică a R.S.S.M. a „interzis evacuarea neautorizată”, care era calificată „drept dezertare”. Șornikov argumentează decizia conducerii sovietice de la Chișinău în felul următor: „evacuarea populației ar fi dereglat întreaga viață din R.S.S. Moldovenească, ar

¹⁹ N.K.G.B. – Народный Комисариат Государственной Безопасности – Comisariatul Poporului al Securității Statului.

²⁰ Руслан Шевиченко, Елена Замура, МВД РМ: Новейшая история-1. (M.A.I. al R.M.: Istoria contemporană-1), <http://baza.md/index.php?newsid=43>

²¹ Советская Молдавия, № 16 (570), 23 января 1946, p. 3.

²² Constantin Virgil Gheorghiu, „Arde Chișinăul”, // *Patrimoniul*, nr. 2, 1991, (Chișinău), p. 153, citat din: A. Petrencu, *Basarabia în al doilea război mondial. 1940-1944*. Ed. „Lyceum”, Chișinău, 1997, p. 83.

²³ Джеффри Хоскинг, *История Советского Союза 1917-1991*. (Istoria Uniunii Sovietice 1917-1991). Издание второе, исправленное и дополненное. Изд. „Варгус”, Москва, 1995, p. 278.

²⁴ В. И. Болдырев, *Партизаны и армия. История утерянных возможностей*, p. 178.

²⁵ P. Șornikov, „Pe cine a ales moartea?”, // *Orizontul*, nr. 6, 1988, p. 54-58.

fi complicat incorporarea persoanelor supuse serviciului militar. Aglomerările de refugiați pe drumuri ar fi putut paraliza transporturile militare, așa cum s-a întâmplat în Franța în anul 1940. Conducerea republicii avea nevoie de timp pentru a obține permisiunea C.C. al P.C. (b) din toată Uniunea și a comandamentului militar (pentru evacuarea populației civile – *n.a.*)”. Conducerea republicană la 22 iunie 1941, a ordonat: „organizațiile de partid și organele sovietice trebuie să ia măsuri decisive pentru a nu admite evacuarea neautorizată a populației și blocarea drumurilor de către refugiați”.

După cum reiese, autoritățile de la Chișinău nu au luat măsuri pentru evacuarea populației civile și a o feri astfel de efectele operațiunilor militare. A dispus la 29 iunie 1941, doar „evacuarea tuturor bunurilor materiale”. Evacuarea populației a fost permisă „abia la 4 iulie”, atunci când nu mai avea nici un rost – „timpul pentru evacuare fusese ratat”.²⁶

În general, odată cu declanșarea Războiului germano-sovietic, autoritățile sovietice din R.S.S.M., au avut un comportament deosebit de rău față de populația civilă,²⁷ care își aștepta eliberatorii, iar ocupanții care veniseră falnici în iunie 1940, erau acum forțați să se retragă.

Și dacă la retragerea autorităților române din Basarabia și nordul Bucovinei, totul a fost lăsat intact (în conformitate cu punctul 4 al ultimatumului sovietic din 28 iunie 1940, adresat Guvernului României),²⁸ atunci la reîntoarcere, în iulie 1941, autoritățile române au găsit aproape totul distrus.²⁹

Sovieticii au distrus cu o sălbăcie nemaipomenită, fără să le pese de populația civilă. Cei ce fuseseră terorizați timp de un an de zile de ocupație, acum erau lăsați în ruine. Furia față de populația care li era în majoritate ostilă, precum și furia provocată de faptul că sunt izgoniți doar după un an de ocupație, fără să reușească să implementeze mai nimic din „idealurile sovietice” (nemaivorbind de „exportul de revoluție” în Europa și în restul lumii), i-a făcut pe sovietici să distrugă ceea ce nu ei au edificat, ceea ce nu le aparținea și ceea ce nu au putut acum lua cu ei.

Printre funcționarii care nu au reușit să se retragă în adâncul U.R.S.S., a fost chiar procurorul republicii, Serghei Bondarciuk, capturat de autoritățile române. Se știa că, procuratura R.S.S.M., de rând cu organele de securitate și de interne, a desfășurat o luptă aprigă cu adversarii Puterii sovietice, numiți „culaci”, „teroriști”, „provocatori”, „naționaliști”, etc. Cu ușurință a fost demonstrată complicitatea lui la represiunea populației basarabene, fiind judecat și executat.³⁰

După declanșarea ostilităților împotriva Uniunii Sovietice (22 iunie 1941) și înaintarea trupelor româno-germane în teritoriul Basarabiei și nordului Bucovinei, organele N.K.V.D.-N.K.G.B. ale R.S.S. Moldovenești, în frunte cu șefii săi, s-au evacuat cu celelalte autorități sovietice (printre ultimele) în adâncul U.R.S.S.³¹ Au lăsat pe loc mai mulți agenți-informatori (aparatură de agentură) și teroriști, care să acționeze subversiv împotriva inamicului. Aceștia, însă, nu au apucat să-și execute misiunile, căci au fost anihilați prin acțiunile energice ale serviciilor contrainformative românești, ale poliției și jandarmeriei. Unul din serviciile informative ale Armatei române raporta în acele zile că, „Serviciul de spionaj sovietic, care până la declanșarea

²⁶ Ibidem, p. 54-55.

²⁷ A. Petrencu, *Basarabia în al doilea război mondial. 1940-1944*, p. 79.

²⁸ E. Șișcanu, I. Șișcanu, „Începutul sovietizării Basarabiei (iunie 1940-iunie 1941)”, // *Cugetul. Revistă de istorie și cultură*, (Chișinău), nr. 1-2, 1999, pp. 26-27.

²⁹ Despre rezultatele devastării Basarabiei și nordului Bucovinei din iunie-iulie 1941, vezi: Guvernământul Basarabiei, *Basarabia dezrobită*, în *Suferințele Basarabiei și răpirile rusești*. Ediție, note și comentarii de Fl. Rotaru, Ed. „Semne”, București, 1996; *Chișinăul în 1941*. Ediție îngrijită de D. Poștarencu. Ed. „Museum”, Chișinău, 1996; A. Petrencu, *Basarabia în al doilea război mondial. 1940-1944*. Ed. „Lyceum”, Chișinău, 1997; P. Moraru, *Bucovina sub regimul Antonescu (1941-1944)*. II vols. Vol. I – „Administrație. Economie. Societate”, Ed. „Prut International”, Chișinău, 2004.

³⁰ Руслан Шевченко, *История молдавской прокуратуры-1*. (Istoria procuraturii moldovenești-1), <http://baza.md/index.php?newsid=46>

³¹ В. И. Пасат, *Трудные страницы истории Молдовы. 1940-1950-е гг.* (Pagini dificile din istoria Moldovei. 1940-1950). Изд. „Тerra-Terra”. Москва, 1994, p. 153.

operațiunilor, din cauza condițiilor prielnice, a lucrat în general, foarte bine, – după începerea operațiunilor, activitatea lui a fost simțită prea puțin”.³²

Într-adevăr, sovieticii nu au reușit să organizeze o bună activitate de spionaj și terorism în teritoriile Basarabiei și a nordului Bucovinei, fiind anihilate de serviciile contrainformative românești. Imediat după declanșarea războiului, autoritățile de la Kremlin au luat măsuri pentru a lupta pe toate căile cu inamicul. În conformitate cu directiva C.C.P. și C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. din 29 iunie 1941, *Cu privire la mobilizarea tuturor forțelor și mijloacelor pentru distrugerea ocupanților fasciști și a dispozițiilor date de I. V. Stalin în discursul radiofonic din 3 iulie*, precum și a hotărârii C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. din 18 iulie 1941, *Despre organizarea luptei în spatele trupelor germane*, s-a preconizat constituirea detașamentelor de partizani și a grupelor de diversiune pentru acțiuni în spatele inamicului.³³

După cum susțin istoricii ruși, deja în prima zi de război, pe hotarul româno-sovietic, grupele de luptă și agentură de pe lângă trupele de grăniceri sovietice, au obținut primele succese: o grupă a detașamentului de grăniceri Ismail, a trecut linia frontului în sectorul comunei Lascar Catargi și a luat prizonieri 7 soldați și un ofițer din trupele române de grăniceri. O zi mai târziu, la 23 iunie 1941, aceeași grupă ar mai fi capturat încă 10 soldați români și 2 mitraliere. O altă grupă, la 25 iunie 1941, a distrus legătura telefonică Chilia – Reni – Tulcea, la 28 iunie 1941, a lichidat efectivul Bateriei 13 Artilerie al Regimentului 13 Infanterie român.

În timpul retragerii unităților Armatei roșii, detașamentele de grăniceri sovietici de la granița cu România, au pregătit și lăsat pe loc, pentru a acționa în spatele trupelor inamice, 14 grupe de diversiune și spionaj. Iar în perioada rezistenței pe Nistru, au pregătit și lansat 20 de astfel de grupe și 2 grupe de luptă și agentură.

Detașamentul de grăniceri Odessa, a reușit în primele două luni de război să înființeze și să lanseze în 17 localități ocupate de inamic, 21 de grupe de partizani, cu un efectiv total de circa 100 de persoane.³⁴

Au fost lăsați în mare grabă, la retragere, agenți care nu și-au putut executa misiunile. După cum menționează și istoriografia sovietică, în anul 1941, înaintarea rapidă a trupelor româno-germane nu a permis crearea unei rețele a organizațiilor clandestine comuniste³⁵ și de spionaj în Basarabia, Bucovina și alte teritorii din Vestul U.R.S.S. Într-o lucrare mai recentă, se confirmă buna activitate contrainformativă a serviciilor speciale românești în primele luni de război: „Odată cu începutul războiului, activitatea organelor securității de stat din R.S.S.M. a fost sistată. A rămas doar numerosul aparat de agentură a departamentului. *Însă atitudinea ostilă față de aceasta a majorității populației, precum și organizarea unei antirețele eficiente a siguranței române, a condus la faptul că cea mai mare parte a agenturii sovietice a fost capturată încă înainte de sfârșitul anului 1941 – (subl. n.)*”.³⁶

Istoricii ruși menționează că, la începutul războiului, peste linia frontului a fost lansat un număr mare de spioni și grupe de spionaj. Însă, această încercare de a compensa lipsa agenturii necesare în teritoriile cucerite de inamic, prin lansări de spioni și grupe de diversiune,

³² T. Botnaru, A. Ganenco, *Istoria Serviciilor Secrete. [Breviar]*. Ed. „Museum”, Chișinău, 2004, p. 88.

³³ A. Колпакиди, *Ликвидаторы К.Г.Б. Спецоперации советских спецслужб. 1941-2004.* (Lichidatorii K.G.B. Operațiunile speciale ale serviciilor speciale sovietice. 1941-2004). Москва, Изд. „ЯУЗА”, „ЭКМО”, 2004, p. 10. La 5 iulie 1941, în cadrul N.K.V.D. al U.R.S.S. a fost înființată o *Grupă Specială* pentru executarea actelor teroriste și de diversiune în spatele inamicului și peste hotarele U.R.S.S., organizarea grupărilor clandestine și desfășurarea războiului de partizani în teritoriile ocupate. Șef al *Grupelor Speciale* a fost numit maiorul de securitate Pavel A. Sudoplatov. La 25 august 1941, grupele operative de luptă cu parașutiștii inamici, au fost transformate în Secțiile 4 ale direcțiilor N.K.V.D. ținutale și regionale din republicile din zona de frontieră, fiind puse în subordinea *Grupelor Speciale*. Ele trebuiau să se ocupe de crearea și conducerea detașamentelor de exterminare, detașamentelor de partizani și grupelor diversioniste, de organizarea spionajului și asigurarea materială a acestor detașamente (ibidem, pp. 10-11); В. И. Боярский, *Партизаны и армия. История утерянных возможностей*, p. 175.

³⁴ В. И. Боярский, *Партизаны и армия. История утерянных возможностей*, p. 130.

³⁵ *История Украинской ССР.* (Istoria R.S.S. Ucrainești). В 10-и томах. Том 8-й – *Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945)*. (R.S.S. Ucraineană în Marele război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei (1941-1945)). Киев, 1984, p. 105.

³⁶ T. Botnaru, A. Ganenco, *Istoria Serviciilor Secrete. [Breviar]*, p. 89.

nu a dat rezultatul așteptat, deoarece mulți dintre ei „erau fără experiență și instruiți în grabă”. Ei ori erau arestați de inamic, ori pierdeau legătura cu Centrala. În general, menținerea legăturii cu Centrala, a constituit o mare problemă pentru spionii sovietici din spatele frontului inamic.³⁷

Diversiunea sovietică din primele luni de război, nu și-a atins obiectivele în Basarabia și Bucovina. Aceiași situație, de altfel, s-a menținut pe toată perioada războiului, organele de siguranță românești reușind să prevină și să combată cu efect acțiunile grupurilor de agenți-informatori și teroriști sovietici, activitatea serviciilor speciale sovietice în aceste teritorii fiind practic inexistentă.

³⁷. А. Колпакиди, *Ликвидаторы КГБ.*, pp. 46-47.